

Dentoalveolarne značajke ispitanika s frontalnim otvorenim zagrizom

Senka Rajić-Meštrović¹
Marina Lapter¹
Želimir Muretić¹
Josipa Kern²

¹Zavod za ortodonciju
Stomatološki fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
²Škola javnog zdravlja
"Andrija Štampar", Zagreb

Sažetak

Svrha ovoga rada bila je utvrditi izraženost dentoalveolarnih kompenzatornih mehanizama u ispitanika s otvorenim zagrizom u usporedbi s eugnatim ispitanicima. Ispitivanje je provedeno na 37 latero-lateralnih rentgenkefalograma pacijenata s otvorenim zagrizom i na 35 eugnatih ispitanika u dobi od 15 do 18 godina. Svaki rentgenkefalogram iscrtan je dva puta od dvaju autora. Rentgenkefalometrijska raščlamba sastojala se od mjerenja angularnih i linearnih parametara. Angularne varijable bile su: *n-s-gn*, *sp-pm:m-go*, *m-go-ar*, suma kuteva prema Björku, *1:sp-pm* i *1:m-go*. Linearne varijable *oi*, *om*, *oi/om*, *ui*, *um*, i *ui/um* uzete su iz Korkhausove analize. Statistička raščlamba obuhvatila je deskriptivnu statistiku, metodu pogrešku, *t*-test i Pearsonov koeficijent korelacije. Statistički znatne razlike ($p < 0,001$) između ispitivanih skupina pronađene su kod svih ispitivanih varijabli osim *1:sp-pm*, *oi/om* i *um*. Pronađena je retruzija donjih sjekutića, što upućuje na dentoalveolarnu adaptaciju na postojeću posteriornu rotaciju čeljusti. Inklinacija gornjih inciziva je u odnosu prema bazi maksile u znatnoj negativnoj korelaciji s varijablom *n-s-gn*, i u laganoj negativnoj korelaciji s varijablom *sp-pm:m-go*. Varijable visine gornje i donje čeljusti (*oi*, *om*, *ui*, *um*) u znatnoj su međusobnoj korelaciji. Znatna negativna korelacija pronađena je između varijabli *um* i *m-go-ar*. Korelacija između varijable *um* i Björkova poligona lagana je i negativna. Varijabla *ui* pokazuje laganu negativnu korelaciju s varijablom *m-go-ar*. Takav odnos rezultat je kompenzatorne retruzije donjih inciziva na strmu mandibularnu ravninu.

Ključne riječi: frontalni otvoreni zagriz, dentoalveolarne značajke

Acta Stomatol Croat
2000; 163-168

IZVORNI ZNANSTVENI
RAD
Priljeno: 5. siječnja 2000.

Adresa za dopisivanje:

Senka Rajić-Meštrović
Zavod za ortodonciju
Stomatološki fakultet
Gundulićeva 5, 10000 Zagreb

Uvod

Frontalni otvoreni zagriz jedan je od najtežih ortodontskih problema zbog toga što je često povezan sa skeletalnim poremećajem (1). U literaturi se spominje mnogo etioloških čimbenika koji uzrokuju frontalni otvoreni zagriz i svi se oni mogu svrstati u tri osnovne skupine (1-6):

1. Vertikalni smjer rasta
2. Neproporcionalni rast mišića i poremećaj u njihovoj funkciji
3. Nepogodne navike sisanja palca

Kod skeletnoga otvorenog zagrizu pronalazimo povećanu visinu lica, povećan čeljusni kut i pretjeranu erupciju lateralnih zuba (7).

Otvoreni zagriz najčešće se smatra poremećajem u okomitim odnosima između maksilarnog i mandibularnog zubnoga luka s nepostojanjem doticaja između zuba. Ako pak postoje dentoalveolarni kompenzatorni mehanizmi, moguće je postići funkcijsku okluziju.

Mnogi su istraživači upotrijebili individualizirane raščlambe kako bi ispitali postojanje i izražajnost dentoalveolarnih kompenzatornih mehanizama u ispitanika s poremećajem u okomitim međučeljusnim odnosima (8-13).

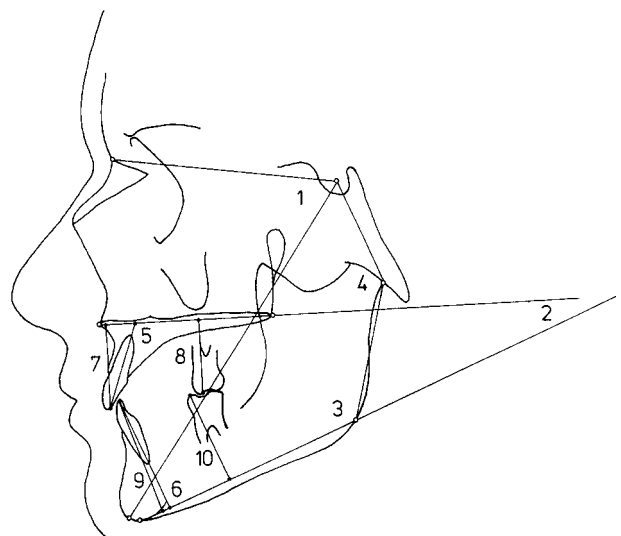
Često nastaje nerazmjer u razvoju gornje i donje čeljusti, zbog čega su potrebni neki mehanizmi koji bi koordinirali erupciju i položaj zuba u odnosu prema pripadajućim bazama čeljusti kako bi se postigli i zadržali normalni međučeljusni odnosi (12). Takve dentobazalne adaptacije opisane su na pojedinačnim slučajevima i statistički obrađene (14-18). Inklinacija frontalnih i lateralnih segmenata zubnih lukova, širina zubnoga luka, visina alveolarnoga nastavka u svakoj čeljusti povezana je s duljinom, širinom i sagitalnim položajem suprotne čeljusti te s okomitim, sagitalnim i transverzalnim međučeljusnim odnosima. Takva povezanost upućuje na tendenciju da se zadržavaju normalni okluzalni odnosi između zubnih lukova, unatoč varijacijama u međučeljusnim odnosima (17).

Svrha ovog istraživanja bila je utvrditi skeletne i dentoalveolarne parametre u ispitanika s frontalnim otvorenim zagrizom i eugnatih ispitanika, te opisati one koji bi mogli najviše utjecati na dentoalveolarnu kompenzaciju.

Ispitanici i postupak

Ispitanici su izdvojeni iz kazuistike Zavoda za ortodontiju Klinike za stomatologiju KBC Zagreb. Uzorak se sastojao od 37 latero-lateralnih rentgenkefalograma ispitanika s otvorenim zagrizom i 35 eugnatih ispitanika (Björk = $390,0^\circ \pm 5,5^\circ$; sp-pm:m-go = $25^\circ \pm 5,0^\circ$; m-go-ar = $127,5^\circ \pm 5,0^\circ$) obaju spolova. Svi su ispitanici bili u dobi od 13 do 15 godina. Pacijenti s otvorenim zagrizom izabrani su po sljedećem kriteriju: Björk $> 390,0^\circ \pm 5,5^\circ$; sp-pm:m-go $> 25^\circ \pm 5,0^\circ$; m-go-ar $> 127,5^\circ \pm 5,0^\circ$ prema nalazima rentgenkefalometrijske raščlambe "Zagreb 82" (19).

Ukupno je izmjereno 12 skeletalnih i dentoalveolarnih varijabli (19,20), koje su prikazane na Slici 1 i opisane u Tablici 1. Dva autora, svaki po jedanput, iscertala su i izmjerila sve rentgenkefalogramе. Za obje skupine izmjerena je metoda pogreška koja nije pokazala statističku znatnost. Sve vrijednosti analizirane su u SPSS-PC programu. Studentov t-test upotrebljen je da se odredi stupanj znatnosti razlike između ispitivanih skupina. Pearsonovim i Spearmanovim koeficijentom korelacije su se u objema skupinama ispitanika odredile varijable koje najviše koreliraju s izražajnošću otvorenoga zagrizu.

Slika 1. Skeletalne i dentoalveolarne varijable
Figure 1. Skeletal and dentoalveolar measurements

Tablica 1. *Skeletalne i dentoalveolarne varijable*
Table 1. *Skeletal and dentoalveolar measurements*

1	n-s-gn	y osovina / y axis
2	sp-pm:m-go	međučeljusni kut / interbasal angle
3	m-go-ar	mandibularni kut / mandibular angle
4		Björkov poligon / Björk's sum
5	⊥:sp-pm	inklinacija gornjih inciziva / inclination of upper incisors
6	⊥:m-go	inklinacija donjih inciziva / inclination of lower incisors
7	oi (Korkhaus, 1959)	prednja gornja dentalna visina / upper anterior dental height
8	om (Korkhaus, 1959)	stražnja gornja dentalna visina / upper posterior dental height
9	ui (Korkhaus, 1959)	prednja donja dentalna visina / lower anterior dental height
10	um (Korkhaus, 1959)	stražnja donja dentalna visina / lower posterior dental height
11	oi/om (Korkhaus, 1959)	odnos prednje i stražnje gornje dentalne visine = 5:4 / ratio of upper anterior and posterior dental height = 5:4
12	ui/um (Korkhaus, 1959)	odnos prednje i stražnje donje dentalne visine = 4:3 / ratio of lower anterior and posterior dental height = 4:3

Rezultati

U Tablici 2 prikazane su srednje vrijednosti, standardne devijacije i standardne pogreške za obje ispitivane skupine i znatnost razlike između aritmetičkih sredina. Srednje vrijednosti svih skeletalnih varijabli pokazuju statistički znatne razlike između ispitivanih skupina ($p < 0,05$). Osim vrijednosti inklinacije gornjih inciziva u odnosu prema bazi maksile, nisu pronađene razlike u dentoalveolarnim varijablama između ispitanika s otvorenim zagrizom i kontrolne skupine, dok je vrijednost inklinacije donjih inciziva u odnosu prema bazi mandibule manja u ispitanika s otvorenim zagrizom na razini znatnosti $p < 0,05$. Visina gornje čeljusti mjerena u području inciziva i molara statistički je znatno ($p < 0,05$) veća u ispitanika s otvorenim zagrizom. Vrijednost proporcije tih dviju varijabli nešto je niža u ispitanika s otvorenim zagrizom, iako razlika nije statistički znatna. Visina čeljusti mjerena u području inciziva statistički je znatno ($p < 0,05$) veća u skupini s otvorenim zagrizom a ta je visina mjerena u području molara također veća, ali ne statistički znatno.

Tablica 2. *Usporedba dentoalveolarnih i skeletalnih varijabli između ispitanika s otvorenim zagrizom i eugnatih*
Table 2. *Comparison of dentoalveolar and skeletal relationships in open-bite and normal subjects*

Varijable / Variable	Eugnati ispitanici / Eugnathic subjects			Ispitanici s otvorenim zagrizom / Open-bite subjects			t - vrijednost / t - value	P
	SV / Mean	SD	SE	SV / Mean	SD	SE		
n-s-gn	66.47	3.53	0.61	71.46	3.57	0.60	5.86	< 0.05*
sp-pm:m-go	23.66	5.41	0.93	34.66	4.73	0.79	9.03	< 0.05*
m-go-ar	125.36	5.70	0.98	135.74	5.25	0.88	7.91	< 0.05*
Björk	392.44	5.51	0.94	401.22	6.39	1.06	6.17	< 0.05*
⊥:sp-pm	111.55	5.61	0.96	112.12	6.49	1.08	0.39	NS
⊥:m-go	93.16	5.51	0.95	87.35	8.88	1.48	-3.31	< 0.05*
oi (mm)	27.91	2.81	0.48	30.46	3.22	0.54	3.53	< 0.05*
om (mm)	22.79	1.79	0.31	25.70	4.10	0.68	3.89	< 0.05*
oi/om	1.23	0.10	0.02	1.20	0.14	0.02	-0.89	NS
ui (mm)	40.04	2.75	0.47	42.51	4.05	0.68	2.99	< 0.05*
um (mm)	30.39	2.33	0.40	31.76	3.88	0.65	1.77	NS
ui/um	1.32	0.06	0.01	1.33	0.14	0.02	0.38	NS

Legenda / Legend:

- P - vjerojatnost / probability
 NS - nije znatno / not significant
 *P < 0.05 - statistički znatno / significant
 SD - standardna devijacija / standard deviation
 SE - standardna pogreška / standard error
 SV - srednja vrijednost / mean

Inklinacija donjih inciziva u odnosu prema bazi mandibule u znatnoj je negativnoj korelaciji s varijablama sp-pm:m-go, m-go-ar i Björkovim poligonom, a korelacija s y-osovinom lagano je negativna. Takav odnos rezultira retruzijom donjih inciziva, što upućuje na dentoalveolarnu adaptaciju na postojeću posteriornu rotaciju mandibule (Tablica 3). Inklinacija gornjih inciziva u odnosu prema bazi maksile u negativnoj je korelaciji s varijablom n-s-gn i u lagano negativnoj korelaciji s varijablom sp-pm:m-go. Varijable koje određuju visinu gornje i donje čeljusti (oi,om,ui,um) u međusobnoj su znatnoj korelaciji, a korelacija između varijabli ui i um izrazito je znatna. Znatna negativna korelacija pronađena je između varijabli um i m-go-ar. Korelacija između varijable um i Björkova poligona lagano je negativna. Varijabla ui pokazuje laganu negativnu korelaciju s varijablom m-go-ar. Takav odnos rezultat je kompenzatorne retruzije donjih inciziva na strmu mandibularnu ravninu.

Rasprava

Solow (17) je pronašao laganu negativnu korelaciju između inklinacije gornjih inciziva i visine lica, a korelacija s međuincizalnim kutem je znatna i negativna. Inklinacija donjih inciziva u znatnoj je negativnoj korelaciji s mandibularnim i međuincizalnim kutom i u laganoj negativnoj korelaciji s visinom lica, što odgovara rezultatima dobivenim u ovom istraživanju. Gornja alveolarna visina u znatnoj je korelaciji s donjom alveolarnom visinom i visinom lica, a s mandibularnim je kutom u laganoj korelaciji. Također je u laganoj negativnoj korelaciji s inklinacijom gornjih inciziva. Donja alveolarna visina u znatnoj je korelaciji s gornjom alveolarnom visinom i visinom lica, dok korelacija s mandibularnim kutom nije statistički znatna. Subtelny i Sakuda (6) uspoređivali su skeletalne i dentalne odnose između 25 ispitanika s otvorenim zagrizom i 30 eugnatih ispitanika, u dobi od 12

Tablica 3. Koeficijenti korelacije dentoalveolarnih i skeletalnih varijabli u ispitanika s otvorenim zagrizom

Table 3. Correlation coefficients of dentoalveolar and skeletal relationships in open-bite subjects

	n-s-gn	sp-pm:m-go	m-go-ar	Björkov poligon / Björk's sum	l:sp-pm	l:m-go	oi	om	ui	um
n-s-gn										
sp-pm:m-go	0.53 0.0007									
m-go-ar	0.11 0.54	0.33 0.05								
Björkov poligon / Björk's sum	0.43 0.01	0.52 0.001	0.49 0.002							
l:sp-pm	-0.42 0.01	-0.32 0.05	0.07 0.69	-0.07 0.66						
l:m-go	-0.32 0.05	-0.41 0.01	-0.49 0.002	-0.41 0.01	0.24 0.15					
oi	0.16 0.34	0.43 0.01	-0.08 0.64	0.20 0.23	-0.17 0.30	-0.23 0.18				
om	0.001 0.99	0.06 0.72	-0.10 0.54	0.07 0.70	0.28 0.09	-0.29 0.08	0.67 0.000 1			
ui	-0.18 0.28	0.04 0.81	-0.34 0.04	-0.08 0.66	0.27 0.11	0.20 0.23	0.52 0.000 9	0.58 0.002		
um	-0.11 0.53	-0.12 0.50	-0.47 0.003	-0.31 0.06	0.29 0.08	0.24 0.15	0.42 0.01	0.51 0.001	0.83 0.000 1	

Legenda / Legend:

P < 0.05 - statistički znatno / significant

godina. Autori su pronašli znatnije veću erupciju maksilarnih molara i sjekutića, što je potvrđeno i u ovom istraživanju. Autori su isto tako našli izrazito strm manibularni kut i znatnije veći gonijalni kut u ispitanika s otvorenim zagrizom. U čeljusti ispitanika s otvorenim zagrizom nisu pronađene povećane vrijednosti dentoalveolarnih visina u molaranom i incizivnom području kao što je pronađeno u maksili. U ovome istraživanju pronađena je jedino izrazita erupcija mandibularnih sjekutića u ispitanika s otvorenim zagrizom. Tsang i sur. (21) navode maksilarnu dentoalveolarnu visinu kao znatan čimbenik koji utječe na jakost otvorenog zagriža. Jakost anteriornog otvorenog zagriža korelira izravno s proporcionalnim porastom u stražnjoj dentoalveolarnoj visini, a obrnuto proporcionalno s prednjom dentoalveolarnom visinom. Schudy (22), Isaacson i sur. (23) te Pancherz i Groten (8) nalaze da stražnja maksilarna alveolarna visina više utječe na okomiti međučeljusni odnos nego mandibularna. Creekmore (9) u ispitanika s povećanim međučeljusnim kutom u dobi od 7 do 14 godina nalazi da je porast dentoalveolarne visine u maksili veći u molaranom nego u incizivnom području, a u mandibuli je stanje obrnuto. Pancherz i Groten (8) u odraslih pacijenata (18-36 godina) nalaze da je dentoalveolarna visina veća u maksili nego u mandibuli, i da je smještena više u anteriornoj nego u posteriornoj regiji. U ovome istraživanju nađena je jedino korelacija između međučeljusnoga kuta i maksilarne anteriorne dentoalveolarne visine, što podupire rezultate opisanih istraživanja. Richardson (24) navodi da i dentalni i skeletalni čimbenici utječu na iznos pregriza sjekutića (overbite). Autor u svojem istraživanju 110 lateralnih kefalograma ispitanika s otvorenim zagrizom u dobi od 7 do 27 godina nalazi srednju vrijednost kuta m-go-ar 134,92 stupnja a u našem je uzorku taj kut imao vrijednost od 135,74 stupnjeva. On navodi da je m-go-ar ključni kut kojega porast kao i porast kuta s-ar-go dovode do efekta "otvaranja" anteriorne regije lica. U vlastitom istraživanju nađeno je da porast kuta m-go-ar u ispitanika s otvorenim zagrizom korelira sa smanjenjem donje prednje i stražnje dentoalveolarne visine, što rezultira smanjenom inklinacijom donjih sjekutića. Sassouni i Nanda (13) u maksili ispitanika s otvorenim zagrizom nalaze veće vrijednosti prednje i stražnje dentoalveolarne visine

nego u eugnatih ispitanika. U ovom istraživanju nađen je isti dentoalveolarni kompenzatorni mehanizam.

Literatura

- JARABAK JR. Open bite - Skeletal morphology. *Fortschr Kieferorthop* 1983 ;44:122-33.
- RICHARDSON A. A classification of open bite. *Eur J Orthod* 1981;3:289-96.
- RICHARDSON A. Outcome prediction in open bite cases. *Eur J Orthod* 1995;17: 519-23.
- KAMIYAMA T, TAKIGUCHI H. Roentgeno-cephalometric analysis of open bite. *Journal of Japanese Orthodontic Society* 1958;17:31-40.
- HOROWITZ S, HIXON E. The nature of orthodontic diagnosis. St. Louis : The C.V.Mosby Company, 1966.
- SUBTELNY JD, SAKUDA M. Open bite: Diagnosis and treatment. *Am J Orthod* 1964;50:337-58.
- KAO CT, CHEN FM, LIN TY, PENG CH, HUANG TH. The morphologic structure of the openbite in adult Taiwanese. *Angle Orthod* 1996;66:199-206.
- PANCHERZ H, GROTEN S. Dentoalveolare Anpassung bei vertikalen Kiefebasisabweichungen. *Fortschr Kieferorthop* 1993;54:10-6.
- CREEKMORE T D. Inhibition or stimulation of the vertical growth of the facial complex, its significance to treatment. *Angle Orthod* 1967;37: 285-96.
- ENLOW DH. *Handbuch des Gesichtswachstum*. Berlin: Quintessenz, 1989.
- RINDERER L. Vertikale Bissanomalien und ihre Häufigkeit. *Fortschr Kieferorthop* 1973; 34:370-86.
- SOLOW B. The dentoalveolar compensatory mechanism: background and clinical implications. *Br J Orthod* 1980; 7:145-61.
- SASSOUNI V, NANDA S. Analysis of dentofacial vertical proportions. *Am J Orthod* 1964;50:801-23.
- BJÖRK A. The face in profile. An anthropological x-ray investigation on Swedish children and conscripts. *Svensk Tandlakare Tidskrift* 1947;40(Suppl).
- BJÖRK A. Sutural growth of the upper face, studied by the implant method. *Acta Odontol Scand* 1966;24:109-27.
- BJÖRK A, PALLING M. Adolescent age changes in sagittal jaw relations, alveolar prognathism and incisal inclination. *Acta Odontol Scand* 1954;12:201-32.
- SOLOW B. The pattern of craniofacial associations. *Acta Odontol Scand* 1966; 24 (Suppl.46).
- BJÖRK A, SKIELLER V. Facial development and tooth eruption. *Am J Orthod* 1972;62:339-83.

19. MURETIĆ Ž. Computer Modification of Radiographic Cephalometric Analysis "Zagreb 82". *Period Biolog* 1992; 95:137-40.
20. KORKHAUS G. Die Bedeutung des Fernröntgenbildes für die kiefeorthopädische Praxis. *Fortschr Kieferorthop* 1959;20:1-21.
21. TSANG WM, CHEUNG LK, SAMMAN N. Cephalometric parameters affecting severity of anterior open bite. *Int J Oral and Maxillofac Surg* 1997;26:321-26.
22. SCHUDY F F. Vertical growth versus anteroposterior growth as related to function and treatment. *Angle Orthod* 1964;34:75-93.
23. ISAACSON RJ, ISAACSON RS, SPEIDEL TM, Worms FW. Extreme variation in vertical facial growth and associated variation in skeletal and dental relations. *Angle Orthod* 1971;41:219-28.
24. RICHARDSON A. Skeletal factors in anterior open-bite and deep overbite. *Am J Orthod* 1969;56:114-27.